

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2026. № 2.

ISSN 2307-2156

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2026.2.6>

УДК 332.1

М. О. Кизим,

д. е. н., професор, член-кореспондент НАН України,

головний науковий співробітник,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8948-2656>

І. О. Губарева,

д. е. н., професор, заступник директора з наукової роботи,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9002-5564>

О. Ю. Полякова,

к. е. н., доцент,

завідувачка відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8207-3198>

Л. Й. Аведян,

к. е. н., докторант,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4636-6898>

СТРАТЕГУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

M. Kyzym,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine, Chief Research Scientist, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

I. Hubariva

Doctor of Economic Sciences, Professor, Deputy Director, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

O. Poliakova,

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

L. Avedyan,

PhD in Economics, Candidate on Doctor Degree, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine

STRATEGIZING THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE KHARKIV REGION IN THE CONDITIONS OF WAR

Метою статті є оцінка стану розробки стратегій розвитку територіальних громад Харківської області в умовах війни. У статті проаналізовано сучасні підходи до стратегічного планування розвитку територіальних громад Харківської області в умовах війни. Розкрито вплив воєнного стану, економічних ризиків, демографічних змін і обмежених ресурсів на реалізацію стратегічних документів на місцевому рівні. За результатом аналізу стану розробки, реалізації, оновлення стратегій, територіальні громади Харківської області було поділено на чотири групи: громади, які не мають чинних стратегій розвитку; громади, які мають діючу стратегію розвитку, але вона втратила свою актуальність; громади, які оновили діючі стратегії розвитку і територіальні громади, які розробили

принципово нові стратегії розвитку після лютого 2022 року. Проведений аналіз показав доцільність в стратегіях розвитку територіальних громад застосування сценарного підходу, як інструменту зниження ризиків. На прикладах стратегій розвитку територіальних громад з кожної групи наведено практичні результати застосування стратегічного управління. Узагальнено типові проблеми процесу формування стратегічних напрямів розвитку громади, розробки сценаріїв розвитку в умовах невизначеності. Зроблено висновок про важливість обґрунтування драйверів розвитку для територіальних громад прифронтових регіонів, які залишатимуться актуальними, попри воєнні ризики, та забезпечать розвиток громад у повоєнний період.

The purpose of the article is to assess the state of elaboration of strategies for the development of territorial communities in Kharkiv region in the context of war. The article analyzes modern approaches to strategic planning for the development of territorial communities in Kharkiv region in the context of war. The author reveals the impact of martial law, economic risks, demographic changes and limited resources on the implementation of strategic documents at the local level. Based on the analysis of the state of development, implementation, and updating of strategies, the territorial communities of the Kharkiv region were divided into four groups: communities that do not have current development strategies; communities that have an existing development strategy, but it has lost its relevance; communities that have updated existing development strategies; and territorial communities that have developed fundamentally new development strategies after February 2022. The analysis showed the expediency of applying the scenario approach as a risk reduction tool in the development strategies of territorial communities. The practical results of the application of strategic management are presented on the examples of community development strategies from each group. The author summarizes the typical problems of the process of forming strategic directions of community development and developing development scenarios under conditions of

uncertainty. The article identifies the shortcomings of community development strategies that have not been updated since the beginning of the full-scale invasion: they are based on outdated statistics, do not take into account the real situation in the community, and contain irrelevant strategic directions for community development. It is concluded that it is important to substantiate the drivers of development for territorial communities in the frontline regions, which will remain relevant despite military risks and will ensure the development of communities in the post-war period.

Ключові слова: *територіальні громади; стратегування; стратегія розвитку; прифронтові регіони; повоєнне відновлення; воєнні виклики; сценарний підхід; ризики*

Keywords: *territorial communities; strategizing; development strategy; frontline regions; post-war recovery; military challenges; scenario approach; risks*

Постановка проблеми. Виклики, з якими стикнулися територіальні громади прифронтових регіонів України, вимагають нових підходів до стратегування їх розвитку. Воєнні загрози, економічна нестабільність, демографічні зрушення, руйнування інфраструктури, релокація бізнесу створюють критичні ризики, що обмежують можливості довгострокового планування соціально-економічного розвитку прифронтових громад та реалізацію довгострокових проєктів. Водночас дуже важливо вже сьогодні сформувані драйвери розвитку, які залишатимуться актуальними, попри воєнні ризики, та забезпечать розвиток громад у повоєнний період.

Аналіз останніх публікацій. Науковцями приділяється значна увага формуванню теоретичних і методичних засад стратегічного планування, визначення стратегічних напрямів розвитку громад, а також вивченню практик впровадження стратегій на місцевому рівні. Зокрема, варто відмітити працю П. Саєнко [1], яка присвячена теоретичним засадам формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади. Статтю Ж. Дерій, Ю.

Грицку, Я. Стецик [2], в якій обґрунтовано адаптивні підходи до стратегічного планування розвитку територіальних громад України в умовах воєнних загроз і соціально-економічної нестабільності. Роботу Гарасим П. М., Гринишин Г. М., Березовська Н. І. [3], в якій автори визначили основні напрями стратегічного розвитку територіальних громад України в умовах децентралізаційних процесів.

Протягом останніх років питання стратегування розвитку територіальних громад в умовах війни та повоєнного відновлення є предметом досліджень багатьох науковців. Так, у статті І. Семенюк, Г. Іванченко, Я. Веселової [4] обґрунтовано важливість впровадження проєктного підходу до планування стратегічного розвитку громад в умовах воєнних викликів. Н. Белікова [5] у своїй роботі зосередила увагу на оцінці впливу на територіальний розвиток збройних конфліктів. І. Ярошенко, І. Семігуліна [6] визначили чинники впливу на соціально-економічний розвиток регіонів (територій) України в умовах загроз і подолання наслідків військової агресії. Стаття О. Євсюкової [7] присвячена дослідженню сучасного стану відновлення та розвитку територіальних громад України, визначенню основних проблем, специфіки процесу відбудови.

Враховуючи вагомі наукові результати, отримані вченими, залишаються дискусійними і потребують додаткового теоретичного обґрунтування питання формування стратегії розвитку територіальних громад прифронтових регіонів України.

Метою статті є оцінка стану розробки стратегій розвитку територіальних громад Харківської області в умовах війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. З прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» [8] та оновлення Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [9] активізувався процес модернізації існуючих та розробки нових стратегій розвитку в територіальних громадах Харківській області.

Стратегування розвитку Харківської області відрізняється планомірністю і системністю. Починаючи з 2000 років в області реалізовувались такі стратегії: Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області до 2015 року, Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 року, Стратегія розвитку Харківської області на 2021-2027 рр., в розробці яких брали активну участь фахівці Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України. Особливостями перелічених стратегій було застосування сценарного підходу. Так, в Стратегії розвитку Харківської області на 2021-2027 рр. [10] розглядались 3 сценарії розвитку регіону: базовий (інерційний), оптимістичний (інноваційний) і песимістичний. Реалізувати стратегію передбачалось у два етапи: 1 етап – 2021-2023 рр., 2 етап – 2024-2027 рр.

У зв'язку з необхідністю реагування на виклики, спричинені військовою агресією з боку російської федерації Стратегію розвитку Харківської області на 2021-2027 рр. [11] було оновлено у 2025 р. В оновленій Стратегії також застосовано сценарний підхід, представлено три вірогідні сценарії розвитку регіону: оптимістичний (до 2027 року в Україні та Харківській області встановлюється стабільність після завершення військових дій), реалістичний (до 2027 року в Україні та Харківській області відновлюється стабільність після завершення активних бойових дій, але процес відновлення економіки та інфраструктури йде поступово, з певними складнощами), песимістичний (економіка та інфраструктура регіону зазнають подальших руйнівних впливів, пов'язаних із військовими загрозами, відновлення відбувається фрагментарно, як реагування на критичні виклики). Відповідно до сценаріїв, стратегічне бачення передбачає акценти на безпекових критеріях, розвитку цифрових технологій та науково-технічних інновацій, агропромисловий потенціал та енергетичні рішення. Стратегією передбачено досягнення таких стратегічних цілей: забезпечення високої якості життя населення на всьому просторі регіону, забезпечення чистого навколишнього середовища на всьому просторі регіону, побудова конкурентоспроможної та смарт-спеціалізованої

просторової економіки з високою доданою вартістю, забезпечення інвестиційно привабливого клімату в регіоні і створення інноваційної та інвестиційної інфраструктури, забезпечення європейського рівня управління та самоврядування в регіоні.

Стратегія розвитку Харківської області є основою для розробки та уточнення діючих стратегій розвитку, програм, планів заходів з реалізації для територіальних громад, обґрунтування інвестиційних проєктів, залучення коштів державного та місцевого бюджетів.

Харківська область належить до найбільш постраждалих регіонів під час війни. В умовах високих безпекових ризиків та нестабільності, незважаючи на масштабні втрати, область є прикладом регіону, який демонструє стійкість і згуртованість. До складу Харківської області входять 7 районів (Богодухівський, Ізюмський, Берестинський, Куп'янський, Лозівський, Харківський, Чугуївський), що об'єднують 56 громад.

З початком широкомасштабної російської агресії та введенням воєнного стану на всій території держави, на підставі Закону «Про правовий режим воєнного стану» [13], Президент України своїм указом створив на базі місцевих державних адміністрацій військові адміністрації в усіх областях і районах України. У зв'язку з безпековими викликами та необхідністю ефективного управління в умовах воєнного стану, у 27 громадах Харківської області було створено військові адміністрації, які відіграють ключову роль у забезпеченні оборони та життєдіяльності населених пунктів, громад та районів області.

За рівнем безпекової ситуації Міністерство розвитку громад та територій України розподіляє територіальні громади на категорії [14]:

зони можливих бойових дій – регіони, де зберігається загроза бойових зіткнень;

зони активних бойових дій – території, де тривають інтенсивні бойові дії або вони відбувалися нещодавно;

зони активних бойових дій із функціонуванням державних електронних ресурсів – райони, де бойові дії не припинили роботу ключових електронних систем держави;

тимчасово окуповані території – регіони, що перебувають під контролем окупаційних військ.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, оновлюють у разі потреби, але не рідше двох разів на місяць. Станом на 28 лютого 2025 року всі 56 територіальних громад Харківської області включено до Переліку громад, які розташовані в зоні бойових дій або перебувають у тимчасовій окупації [14].

Не зважаючи на складну безпекову ситуацію, в територіальних громадах Харківської області розуміють про важливість актуалізації стратегій розвитку.

Стратегія розвитку територіальної громади – документ стратегічного планування державної регіональної політики, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади, розробляється на період реалізації Державної стратегії регіонального розвитку та відповідної регіональної стратегії розвитку, з урахуванням положень закону України «Про засади державної регіональної політики». Вона розробляється з врахуванням Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 [15]. Стратегії розвитку територіальних громад Харківської області повинні бути узгоджені з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки [9], та обласною стратегією – Стратегією розвитку Харківської області на 2021-2027 роки (нова редакція) [11] за їхніми цілями, пріоритетами, завданнями та заходами.

За даними на січень 2026 ситуація зі стратегіями в територіальних громадах Харківської області суттєво різниться. За результатом аналізу,

територіальні громади за станом розробки, затвердження, оновлення стратегій було поділено на 4 групи.

До першої групи увійшли територіальні громади, які не мають чинних стратегій розвитку. До цієї групи увійшли такі територіальні громади: Богодухівська, Борівська, Вовчанська, Дворічанська, Липецька, Безлюдівська, Олексіївська, Вільхуватська, Коломацька, Роганська, Кігічівська, Зачепілівська.

Необхідно зазначити, що у таких громадах як Вовчанська, Борівська процес розробки стратегій розвитку розпочинався до війни, але на сьогодні, через дуже складну безпекову ситуацію, відкладений. Так, наприклад, у Борівській громаді у 2021 році розпочали роботу над Стратегією розвитку Борівської селищної територіальної громади на 2022-2027 рр., але вона так і залишилась не затвердженою, а в умовах війни втратила свою актуальність.

На сайті Богодухівської міської територіальної громади немає інформації про наявність затвердженої стратегії. Для ознайомлення представлений лише План відновлення та розвитку Богодухівської міської територіальної громади Харківської області на 2027 рік [16].

Стратегії розвитку таких громад як: Роганська, Кігічівська, Зачепілівська були розроблені на період до 2025 р. і на сьогодні втратили чинність, а інформації щодо розробки нових стратегій чи зміни періоду їх реалізації не представлено.

До другої групи віднесено територіальні громади, які мають діючу стратегію, але вона втратила свою актуальність. Стратегії таких громад як: Краснокутська, Люботинська, Оскільська, Пісочинська, Шевченківська були розроблені до повномасштабного вторгнення росії в Україну і залишились без змін.

Стратегія сталого розвитку Краснокутської селищної територіальної громади до 2030 року була затверджена у 2021 році [17]. В стратегії наведено три сценарії розвитку громади: інерційний, песимістичний та оптимістичний. Втім, навіть песимістичний сценарій не охоплює всі ті проблеми, з якими

зіткнулася громада внаслідок бойових дій. Однією з оперативних цілей, згідно стратегії, є розвиток туризму. Можна стверджувати, що дана стратегія, хоча формально залишається діючою, втратила актуальність і потребує оновлення.

Стратегія розвитку Люботинської міської територіальної громади до 2027 року, також була затверджена у 2021 році [18]. В документі статистичний аналіз стану і тенденцій розвитку громади проведений за даними 2020 року. Стратегія не містить сценаріїв розвитку громади, а однією зі стратегічних цілей визначено привабливість території міської громади як осередка відпочинку, активного дозвілля, туризму.

Таким чином, стратегії розвитку територіальних громад, які не були оновлені з початку повномасштабного вторгнення, мають ряд недоліків: базуються на неактуальних статистичних даних, не враховують реальний стан в громаді (соціально-економічне положення, релокацію бізнесу, стан критичної інфраструктури, руйнування житлово-комунального господарства, кількість ВПО тощо) і містять не актуальні стратегічні напрями розвитку громади.

До третьої групи увійшли громади, які оновили діючі стратегії розвитку. До цієї групи увійшли такі громади: Золочівська, Ізюмська, Мереш'янська, Кіндрацівська, Солоніцівська, Близнюківська, Барвінківська. Розглянемо декілька прикладів оновлення стратегій розвитку громад.

Мереш'янська міська територіальна громада планомірно займається актуалізацією стратегії розвитку. Так, Стратегія розвитку Мереш'янської міської об'єднано територіальної громади була розроблена на 2018-2027 роки, 11 лютого 2022 року рішенням сесії Мереш'янської міської ради була затверджена оновлена стратегія: Стратегія розвитку Мереш'янської міської територіальної громади до 2027 року. Необхідність оновлення документу була викликана насамперед розширенням громади внаслідок завершення в Україні адміністративно-територіальної реформи. Зважаючи на необхідність використання при розробці стратегії територіально-орієнтованого та безпекового підходів, з урахуванням змін та впливу, завданого збройною

агресією російської федерації проти України, у 2024 році до Стратегії розвитку Мереш'янської міської територіальної громади на період до 2027 року було внесено зміни [19].

Ізюмська міська територіальна громада майже з перших днів повномасштабного вторгнення опинилася в зоні активних бойових дій. Окупація громади тривала 6 місяців, 10 вересня 2022 року місто Ізюм та Ізюмська міська територіальна громада були звільнені. Стратегію розвитку Ізюмської міської територіальної громади на період 2021-2027 роки було оновлено у 2025 році. В основу оновлення стратегії покладена ідея актуалізації та приведення її у відповідність до умов воєнного стану та повоєнного відновлення. В Стратегії представлено три сценарії розвитку громади: інерційний (песимістичний), оптимістичний та базовий (цільовий). Викликом для громади визначено її розташування в близькості до зони бойових дій. Громада бачить себе південно-східним форпостом України [20].

Оновлена Стратегія розвитку Близнюківської селищної територіальної громади до 2027 р. [21] містить інерційний (песимістичний) та базово-оптимістичний сценарії розвитку. Інерційний (песимістичний) сценарій місцевого розвитку сформовано з комплексу припущень, що тривалий у часі (горизонти планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним, тобто послідовність станів системи змінюється за інерцією: громада рухається по інерції, воєнний та суспільно-економічний стан країни не сприяє розвитку. Базово-оптимістичний сценарій є результатом критичної оцінки та можливих обмежень формування системи припущень оптимістичного сценарію розвитку: громада докладает розвиткових зусиль, хоча суспільно-економічний стан країни в цілому залишається складним для активного розвитку. Сценарії розроблені для національного та місцевого рівнів.

Четверта група, яка є найбільша за чисельністю, включає територіальні громади, які розробили стратегії розвитку після 2022 року. До цієї групи потрапили такі громади: Сахновщинська, Новопокровська, Златопільська,

Зміївська, Берестинська, Куньєвська, Курилівська, Лозівська, Петропавлівська, Печенізька, Савинська, Старовірівська, Вільхівська, Великобурлуцька, Коломацька, Малинівська, Наталинська, Нововодолазька, Старосалтівська, Циркунівська, Чугуївська, Валківська, Пролісенська, Балаклійська, Донецька, Малоданилівська, Слобазанська.

Стратегія розвитку Сахновщинської селищної громади до 2027 року [22] була затверджена у 2023 році. Загрози громада вбачає у продовженні військового конфлікту, відтоку працездатних осіб за кордон або до інших регіонів, погіршенні демографічної ситуації, а також – припиненні підприємницької діяльності малого та середнього бізнесу. Документ базується на чотирьох стратегічних цілях – розвиток людського капіталу, формування економічно спроможної громади, розвиток інфраструктури та забезпечення екологічної безпеки. В стратегії відсутні сценарії розвитку громади.

Стратегія розвитку Новопокровської селищної територіальної громади були прийнята у 2024 році [23], вона враховує територіально-орієнтований та безпековий підходи з урахуванням змін та впливу, завданого збройною агресією проти України. Стратегія містить детальний SWOT-аналіз громади, стратегічне бачення розвитку громади, матрицю цілей і завдань, узгодження основних положень стратегії розвитку громади з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, а також стратегічних напрямків розвитку громади стратегічним цілям Стратегії розвитку Харківської області на період 2021-2027 років. У стратегії наведено три сценарії розвитку громади (оптимістичний, песимістичний, базовий), а також розподілено проекти відповідно до сценарію, у якому вони можуть бути реалізовані.

Стратегія розвитку Берестинської громади до 2030 було затверджено у 2025 р. Документом визначено п'ять стратегічних цілей, спрямованих на: економічний розвиток і зайнятість населення; підвищення якості життя мешканців; розвиток інфраструктури; безпеку; ефективне місцеве самоврядування. Стратегія передбачає: підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток агропереробки; залучення інвестицій та грантових коштів;

підвищення якості освітніх і медичних послуг; розвиток культури, спорту та соціальної підтримки молоді, ветеранів і вразливих категорій; відновлення дорожньої та житлово-комунальної інфраструктури; впровадження енергоефективних рішень; посилення цивільного захисту та розвиток цифрових сервісів [24].

Старосалтівська громада, незважаючи на наявність діючої Стратегії сталого розвитку Старосалтівської ОТГ на 2018-2026 роки, розробила у 2025 році принципово нову стратегію – Стратегію розвитку Старосалтівської селищної територіальної громади на період 2025-2027 роки [25]. У Стратегії відображено об'єктивну оцінку поточного стану громади, її ресурсів і можливостей. Визначено ключові напрями стратегічного розвитку, які спрямовані на створення безпечного середовища для повернення мешканців, залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки, збільшення кількості робочих місць, стимулювання молоді до активної участі в житті громади, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб та ветеранів у суспільне життя, а також розширення співробітництва з іншими громадами та міжнародними партнерами.

Як показав проведений аналіз, більшість стратегій розвитку територіальних громад Харківської області розроблені на період до 2027 року, але є виключення, так Стратегія Пролісенської громади розроблена до 2029 року, а таких громад як: Берестинська, Нововодолазська, Циркунівська, Валківська – до 2030 року.

В окремих громадах Харківської області процес розробки нових стратегій або оновлення діючих стратегій досі триває (Біляївська, Куп'янська, Південна, Височанська, Дергачівська).

Так, Біляївська сільська громада розпочала роботу над стратегією у січні 2022 року, у зв'язку з початком військових дій призупинила цей процес і відновила його у 2023 році. За 2023-2025 р. проведено опитування мешканців, зібрано проекти, відбулись засідання робочої групи, але стратегію на сьогодні ще не затверджено [26].

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі.

Територіальні громади Харківської області підтвердили свою здатність адаптуватися до складних умов, незважаючи на безпрецедентні виклики сьогодення, зуміли не лише зберегти базову інституційну спроможність, а і розробили або оновили свої стратегії розвитку. За результатом аналізу стану розробки, реалізації, оновлення стратегій територіальні громади Харківської області було поділено на чотири групи: громади, які не мають чинних стратегій розвитку; громади, які мають діючу стратегію розвитку, але вона втратила свою актуальність; громади, які оновили діючі стратегії розвитку і територіальні громади, які розробили принципово нові стратегії розвитку після лютого 2022 року. Проведений аналіз показав доцільність в стратегіях розвитку територіальних громад застосування сценарного підходу як інструменту зниження ризиків.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі пов'язані з розробкою методичного підходу до оцінки якості стратегій розвитку територіальних громад прифронтових регіонів.

Література

1. Саєнко П. О. Теоретичні засади формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади // Економіка і суспільство. 2016. №7. С. 594-598. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/100.pdf
2. Дерій Ж., Грицку Ю., Стецик Я. Стратегія розвитку територіальних громад в умовах сучасних соціально-економічних викликів // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2025. № 3 (43). С. 150–160. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-150-160](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-150-160)
3. Гарасим П. М., Гринишин Г. М., Березовська Н. І. Структурно-динамічні зміни та стратегія розвитку об'єднаних територіальних громад у контексті децентралізаційних процесів // Ефективність державного управління. 2023. № 70/71. С. 23-28. DOI <https://doi.org/10.36930/507003>
4. Семенюк І., Іванченко Г., Веслова Я. Стратегічний розвиток громад в умовах подолання воєнних викликів: проєктний підхід // Економіка

та суспільство, 2023. № 55. URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2823>

5. Bielikova N., Levanda O. Impact of Armed Conflicts on Territorial Development: Assessing Environmental Risks and Consequences in Ukraine // Science and Innovation. № 21(3). 2025. Pp. 29-38. DOI:
<https://doi.org/10.15407/scine21.03.029>

6. Ярошенко І.В., Семигуліна І.Б. Чинники впливу на соціально-економічний розвиток регіонів (територій) України в умовах загроз і подолання наслідків військової агресії // Проблеми економіки. 2024. № 3. С.142-148. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-142-148>.

7. Євсюкова О.В. Відновлення та розвиток територіальних громад в Україні: проблематика та процесуальна оцінка // Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2023. №4(82). С. 110-118 DOI:
<https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.4.19>

8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 за № 2389-IX URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>

9. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>

10. Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України. Стратегія розвитку Харківської області на 2021-2027 рр. URL:
<https://ndc-ipr.org/developments/post/strategiya-rozvitku-harkivskoyi-oblasti-na-2021-20>

11. Офіційний сайт Харківської обласної ради. Стратегія розвитку Харківської області на 2021-2027 роки (нова редакція). URL:
<https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1295/129448/files/частина1.pdf>

12. Офіційний сайт Харківської обласної військової адміністрації. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/pro-oblast/131075>

13. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII (зі змінами)
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

14. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасовано окупованих Російською Федерацією. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України №376 від 28.02.2025 URL: https://mindev.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-pereliku-terytorii-na-iakykh-vedutsia-velysia-boiovi-dii-abo-tymchasovo-okupovanykh-rosiiskoii-federatsiiei?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBEhexekhkZEc4QUJaN3dYUhdWZHNydGMGYXBwX2lkEDlYmJAzOTE3ODgyMDA4OTIAAR5Vz7olJdgbIJT9KIP99UKRBL2XH_q2cjecO3k111jw-PipDMDFeGw6Wma_Pg_aem_LjEolE9vT-8WmZwpGeDgkg

15. Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегії розвитку територіальних громад. Наказ Міністерства розвитку громад та територій від 21.12.2022 №265 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265914-22#Text>

16. Офіційний сайт Богодухівської міської територіальної громади. План відновлення та розвитку Богодухівської міської територіальної громади на Харківській області до 2027 року. URL: https://rada.info/upload/users_files/04058640/8cdedc7f1cc6388eabf2d1d65d91ad4e.pdf

17. Офіційний сайт Краснокутської селищної територіальної громади. Стратегія сталого розвитку Краснокутської селищної територіальної громади до 2030 року. URL: <https://krkut.gov.ua/krkut-strategy>

18. Офіційний сайт Люботинської міської територіальної громади. Стратегія розвитку Люботинської міської територіальної громади Харківського району Харківської області до 2027 року. URL: https://rada.info/upload/users_files/04058717/499760b118f79f205be77a4846e964ab.pdf

19. Офіційний сайт Мереф'янської міської територіальної громади. Стратегія розвитку Мереф'янської громади. URL: <https://merefaotg.gov.ua>

20. Офіційний сайт Ізюмської міської територіальної громади. Стратегія розвитку Ізюмської міської територіальної громади на період 2021 – 2027 роки (у новій редакції). URL: <https://city-izyum.gov.ua/stratohiya-rozvytku-iziumskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady-na-period-2021-2027-roky/>

21. Офіційний сайт Близнюківської селищної територіальної громади. Стратегія розвитку Близнюківської селищної територіальної громади до 2027 року. URL: <https://bliznjuki-selrada.gov.ua/strategiya-rozvitku-gromadi-16-56-27-17-01-2021/>

22. Офіційний сайт Сахновщинської селищної територіальної громади. Стратегія розвитку Сахновщинської селищної громади до 2027 року. URL: <https://sahgromada.gov.ua/news/1680085439/>

23. Офіційний сайт Новопокровської селищної територіальної громади. Стратегія розвитку Новопокровської селищної територіальної громади Харківської області. URL: https://rada.info/upload/users_files/04396874/c73d60d20ff07c0b95c8337d09e36722.pdf

24. Офіційний сайт Берестинської районної військової адміністрації. Стратегія розвитку Берестинської громади до 2030 року. URL: <https://berestrada.gov.ua/2025/12/30/zatverdzheno-stratohiyu-rozvytku-hromady-do-2030-roku/>

25. Офіційний сайт Старосалтівської селищної територіальної громади. Стратегія розвитку Старосалтівської селищної територіальної громади на період 2025-2027 роки. URL: <https://stsaltiv.gov.ua/storage/documents/documents/3d69093e656e0e71262b8595b61439da.pdf>

26. Офіційний сайт Біляївської сільської територіальної громади. Стратегія розвитку. URL: <https://bil-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-bilyaivskoi-silskoi-terytorialnoi-gromadi-15-48-27-23-12-2025/>

References

1. Sayenko, P. O. (2016), “Theoretical foundations of the formation of the strategy of development of the united territorial community”, *Ekonomika i*

suspilstvo, [Online], vol. 7, pp. 594–598, available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/7_ukr/100.pdf (Accessed 5 January 2026).

2. Deriy, J. Hrytsku, Y. and Stetsyk, Y. (2025), “Strategy of development of territorial communities in the conditions of modern social and economic challenges”, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 3 (43), pp. 150–160. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-150-160](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-150-160)

3. Garasym, P.M. Hrynyshyn, H.M. and Berezovska, N.I. (2023). “Structural and dynamic changes and development strategy of united territorial communities in the context of decentralization processes”, *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 70/71, pp. 23–28. DOI <https://doi.org/10.36930/507003>

4. Semeniuk, I. Ivanchenko, H. and Veslova, Y. (2023) “Strategic development of communities in the context of overcoming military challenges: a project approach”, *Ekonomika i suspilstvo*, [Online], vol. 55, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2823> (Accessed 5 January 2026).

5. Bielikova, N. and Levanda, O. (2025) “Impact of Armed Conflicts on Territorial Development: Assessing Environmental Risks and Consequences in Ukraine”, *Science and Innovation*, vol. 21(3), pp. 29–38. DOI: <https://doi.org/10.15407/scine21.03.029>

6. Yaroshenko, I.V. and Semygulina, I.B. (2024) “Factors of influence on the socio-economic development of regions (territories) of Ukraine in the context of threats and overcoming the consequences of military aggression”, *Problemy ekonomiky*, vol. 3, pp. 142–148. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-142-148>.

7. Yevsiukova, O.V. (2023) “Restoration and development of territorial communities in Ukraine: problems and procedural assessment”, *Derzhava ta rehiony. Seriya: Publichne upravlinnia i administruvannia*, vol. 4(82), pp. 110–118. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.4.19>

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Principles of State

Regional Policy and the Policy of Restoration of Regions and Territories”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (Accessed 10 January 2026).

9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution “State Strategy for Regional Development for 2021-2027”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (Accessed 10 January 2026).

10. Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2020), “Kharkiv Region Development Strategy for 2021-2027”, available at: <https://ndc-ipr.org/developments/post/strategiya-rozvitku-harkivskoyi-oblasti-na-2021-20> (Accessed 10 January 2026).

11. The official site of Kharkiv Regional Council (2025), “Kharkiv Region Development Strategy for 2021-2027 (new version)”, available at: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1295/129448/files/частина1.pdf> (Accessed 10 January 2026).

12. The official site of Kharkiv regional military administration (2022), available at: <https://kharkivoda.gov.ua/pro-oblast/131075> (Accessed 10 January 2026).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “On the legal regime of martial law”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Accessed 10 January 2026).

14. Ministry of Communities and Territories Development of Ukraine (2025), Resolution “On Approval of the List of Territories in which Military Actions are (were) Conducted or Temporarily Occupied by the Russian Federation”, available at: https://mindev.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-pereliku-terytorii-na-iakykh-vedutsia-velysia-boiovi-dii-abo-tymchasovo-okupovanykh-rosiiskoiiu-federatsiieiu?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBEyekhkZEc4QUJaN3dYUhdWZHNYdGMGYXBwX2lkEDIyMjAzOTE3ODgyMDA4OTIAAR5Vz7o1JdgbIJT9KIP99UKRBL2XH_q2cjecO3k111jw-PipDMDFeGw6Wma_Pg_aem_LjEole9vT-8WmZwpGeDgkg (Accessed 10 January 2026).

15. Ministry of Communities and Territories Development of Ukraine (2022), Resolution “Methodological Recommendations on the Procedure for

Developing, Approving, Implementing, Monitoring and Evaluating the Implementation of the Territorial Community Development Strategy”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265914-22#Text> (Accessed 10 January 2026).

16. The official site of Bohodukhiv city territorial community (2025), “Plan for the restoration and development of the Bohodukhiv urban territorial community in the Kharkiv region until 2027”, available at: https://rada.info/upload/users_files/04058640/8cdedc7f1cc6388eabf2d1d65d91ad4e.pdf (Accessed 10 January 2026).

17. The official site of Krasnokutska settlement territorial community (2021), “Strategy for sustainable development of the Krasnokutsk settlement territorial community until 2030”, available at: <https://krkut.gov.ua/krkut-strategy> (Accessed 10 January 2026).

18. The official site of Liubotyn city territorial community (2021), “Development strategy for the Lyubotyn municipal community in the Kharkiv district of the Kharkiv region until 2027”, available at: https://rada.info/upload/users_files/04058717/499760b118f79f205be77a4846e964ab.pdf (Accessed 10 January 2026).

19. The official site of Merefiansk city territorial community (2018), “Development strategy for the Merefia community”, available at: <https://merefiaotg.gov.ua> (Accessed 10 January 2026).

20. The official site of Izyum city territorial community (2025), “Development Strategy of the Izyum City Territorial Community for 2021–2027 (new edition)”, available at: <https://city-izyum.gov.ua/stratehiya-rozvytku-iziumskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady-na-period-2021-2027-roky/> (Accessed 10 January 2026).

21. The official site of Blyzniukivka settlement territorial community (2021), “Development strategy for the Blyzniukivska settlement territorial community until 2027”, available at: <https://bliznjuki-selrada.gov.ua> (Accessed 10 January 2026).

22. The official site of Sakhnovshchyna settlement territorial community (2023), “Development strategy for the Sakhnivshchyna settlement community until

2027”, available at: <https://sahgromada.gov.ua/news/1680085439/> (Accessed 10 January 2026).

23. The official site of Novopokrovska settlement territorial community (2024), “Development strategy for the Novopokrovskaya settlement territorial community in the Kharkiv region”, available at: https://rada.info/upload/users_files/04396874/c73d60d20ff07c0b95c8337d09e36722.pdf (Accessed 10 January 2026).

24. The official site of Berestyn district military administration (2025), “Strategy for the development of the Berestyn community until 2030”, available at: <https://berestrada.gov.ua/2025/12/30/zatverdzheno-stratehiyu-rozvytku-hromady-do-2030-roku/> (Accessed 10 January 2026).

25. The official site of Starosaltivska settlement territorial community (2025), “Development strategy for the Starosaltivska settlement territorial community for the period 2025-2027”, available at: <https://stsaltiv.gov.ua/storage/documents/documents/3d69093e656e0e71262b8595b61439da.pdf> (Accessed 10 January 2026).

26. The official site of Bilyayivska rural territorial community (2025), “Development strategy”, available at: <https://bil-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-bilyaivskoi-silskoi-teritorialnoi-gromadi-15-48-27-23-12-2025/> (Accessed 10 January 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 07.02.26

Прорецензовано / Revised: 12.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 19.02.26